Finnwatch ry:n lausunto
Hallinto- ja turvallisuusjaostolle
23.10.2023

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024, teema: kansainvälinen kehitysyhteistyö

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua hallinto- ja turvallisuusjaostolle koskien kansainvälistä kehitysyhteistyötä. Haluamme kiinnittää talousarvion osalta huomiota pienten järjestöjen toimintamahdollisuuksiin.

Talousarviossa tulisi varmistaa kehitysyhteistyövarojen ohjaaminen kansalaisjärjestöjen viestintä- ja globaalikasvatustyöhön (VGK). Ulkoministeriö julkaisi vuonna 2020 riippumattoman arvion VGK-tuesta[1]. Evaluaatio piti instrumenttia tärkeänä ja totesi, että "tuen määrän väheneminen, kasvanut hankkeiden vaatimustaso ja kilpailu hanketuesta ovat kaventaneet tukea saavan joukon pieneksi (vain 14 järjestöä vuoden 2018 haussa), mikä on kaventanut toimijajoukon ja hankkeiden monimuotoisuutta." Evaluaatio suositti, että VGK-työn rahoitusta kasvatettaisiin, jotta jatkossakin varmistettaisiin riittävän laaja kehitysviestintä ja globaalikasvatuksen laajuus ja moninaisuus. Kohdassa "Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle ja kehitysyhteistyötiedotukselle" talousarvio kuitenkin vain toteaa, että määrärahaa *voidaan* käyttää myös kansalaisjärjestöjen Suomessa tapahtuvaan kehitysviestintään ja globaalikasvatukseen.

Toinen pienille järjestöille tärkeä rahoituskanava on talousarvion kohdassa *90. Ulkoministeriön hallinnonalan muut menot, 50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)*. Kyseiseltä momentilta jaetaan yleisavustuksia ulkoministeriön hallinnonalaa tukevien järjestöjen työhön. Eräiden valtionapujen momentin määrärahaa tulisi nostaa 600 000 eurolla takaisin aiempien vuosien tasolle.

Yksityisen sektorin kehitysyhteistyön tuloksellisuuteen kiinnitettävä huomiota

Budjetissa jatketaan panostuksia investointimuotoiseen kehitysyhteistyöhön muun muassa pääomittamalla Finnfundia edellisvuosien tapaan.

Valtion talouden tarkastusviraston tuoreessa helmikuussa 2023 julkaistussa tarkastusraportissa[2] nostettiin esiin huoli siitä, ettei ulkoministeriössä ole laadittu strategiaa siitä, kuinka suureksi valtion rahoitusta Finnfundissa aiotaan tai voidaan kasvattaa. VTV:n mukaan omistajaohjauksessa olisi tarpeen määritellä Finnfundin rahoittamisen rajat sekä huomioida omistuksesta muodostuvat riskit valtiolle.

Yhtenä syynä Finnfundin jatkuvaan pääomittamiseen on se, että tämä vaihtovelkakirjalainana annettu rahoitus luetaan finanssisijoitukseksi ja siten kehyksen

[1] Ulkoministeriö, 2020, VGK-tuen evaluaatio, https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/vgk-tuen-evaluointi/384998
[2] VTV, Finnfundin sijoitustoiminta ja riskienhallinta, https://www.vtv.fi/julkaisut/finnfundin-sijoitustoiminta-ja-riskienhallinta/

Finnwatch ry, Malminrinne 1 B, 00180 Helsinki
www.finnwatch.org

ulkopuoliseksi menoksi. VTV toteaa perustellusti, että tämä voi johtaa Finnfundin velkarahoituksen suosimiseen verrattuna vastaaviin kehitystavoitteisiin tähtääviin politiikkatoimiin, jotka rahoitetaan kehyksen sisältä. Samankaltaisiin tavoitteisiin tähtääviä toimia tulisi aidosti verrata toisiinsa ja valita tehokkain keino tavoitteeseen pääsemiseksi.

Finnfund on viime vuosina panostanut tuottamiensa kehitysvaikutusten arviointiin, mutta ne ovat edelleen monelta osin hämärän peitossa. Kuten VTV evaluaatiossaan toteaa, Finnfundin sijoitustoiminnan aikaansaamien kehitysvaikutusten seuranta keskittyy enemmän kohdeyhtiöiden toiminnan kuin toiminnan vaikuttavuuden määrälliseen tilastointiin. Finnwatch on toistuvasti nostanut esiin Finnfundin kehitysvaikutusten seurannan puutteita sekä yhtiön taloudellisia riskejä[3]: vaikka yhtiölle annettu pääomitus luetaan finanssisijoitukseksi ei Finnfundin toiminta ole viime vuosina ollut taloudellisesti kannattavaa.

Globaalin etelän tukeminen ilmasto- ja yritysvastuusääntelyn lisääntyessä

Finnwatch haluaa kiinnittää huomiota myös siihen, että kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyörahoitusta tulisi suunnata tukemaan globaalin etelän maita ilmastotoimissa sekä lisääntyvään yritysvastuusääntelyyn vastaamisessa. Monet talousarviossa esitetyt muutokset ja leikkaukset eivät tue tätä päämäärää. Yhdymme Fingon jo aiemmin eduskunnassa esiin nostamaan huomioon muun muassa siitä, että talousarvioesitys ei anna kuvaa Suomen mobilisoimasta ilmastorahoituksesta, vaan kirjaa pelkän “ilmastotoimien edistämistä” koskevan tavoitteen, 330 miljoonaa euroa vuonna 2024. Budjettiin tulisi lisätä selkeä kuvaus Suomen mobilisoimasta ilmastorahoituksesta ja sen kohdentumisesta. Toimenpide-ehdotuksia vähiten kehittyneiden maiden tukemiseksi yritysvastuusääntelyn lisääntyessä on koottu ulkoministeriön tilaaman tutkimuksen *Towards inclusive European CSR policy* suosituksiin luvussa 6.2[4].

Verot ja kehitys

Talousarviosta ei käy ilmi kehittyvien maiden veronkatokykyä vahvistavan DRM-tuen (domestic resource mobilization) määrä. Tuen säilyttäminen nykyisellä Addis Tax Initiative -sitoumuksen edellyttämällä tasolla on tärkeää. DRM-tuki auttaa kohdemaita kasvattamaan omia verotulojaan ja vähentää siten maiden tukiriippuvuutta. Tuen tehokkaan koordinoinnin

[3] Finnwatch, Kommentteja Finnfundin vuoden 2021 omistajaohjausmuistioon https://finnwatch.org/images/pdf/Kommentteja_Finnfundin_omistajaohjausmuistioon_2021.pdf; Finnwatch, Kommentteja Finnfundin vuoden 2020 omistajaohjausmuistioon https://finnwatch.org/images/pdf/Kommentteja_Finnfundin_omistajaohjausmuistioon_14112019.pdf; Järjestöjen näkemyksiä Finnfundin omistajaohjauksen kehittämisen, 2017, tueksihttps://finnwatch.org/images/pdf/Jrjestjen_suositukset_Finnfundin_omistajaohjaukseen_4.10.2017.pdf

[4] https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164759/UM_2023_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

varmistamiseksi Suomen tulee myös laatia uusi Verotus ja kehitys -toimintaohjelma nykyisen vuoden 2023 lopussa päättyvän ohjelman jatkoksi, ja ohjata riittävät resurssit ohjelman hallinnointiin. Uuden Verot ja kehitys -toimintaohjelman laadinnassa tulee huomioida aiemmista ohjelmakausista laadittavan evaluaation suositukset (tulossa syksyn aikana).

Finnwatch ry, Malminrinne 1 B, 00180 Helsinki
www.finnwatch.org